

JUGOSLOVENSKO
DRAMSKO
POZORIŠTE

JELICA ZUPANC

ZAGREB–BEOGRAD via SARAJEVO

Adaptacija, scenografija i režija: Gorčin Stojanović

Kostimografija: Lana Cvijanović

Kompozitor songova: Anja Đorđević

Scenski govor: Ljiljana Mrkić Popović

Dizajn svetla: Dejan Draganov

Dizajn i realizacija zvuka: Bogdan Branković, Gorčin Stojanović

IGRAJU

Ivo Andrić.....ALEKSEJ BJELOGRLIĆ

Miloš Crnjanski.....MIODRAG DRAGIČEVIĆ

Doktor A, srednjih godina.....NEBOJŠA MILOVANOVIĆ

Mornar, mladolik.....MARKO JANKETIĆ

Gospođica, dama iz kabarea, mlada Austrijanka.....NIKOLINA VUJEVIĆ

Vojnik K, veoma mlad.....JOAKIM TASIĆ

Organizator: Vladimir Perišić

Inspicijent: Daša Velimirović

Sufler: Gorana Perovska

Asistent reditelja: Ivan Vanja Alač

Asistent scenografa: Ivana Krnjić

Asistenti kostimografa: Milena Grošin, Mina Krstajić

Realizacija videa: David Srblijin

Premijera u nedelju, 21. novembra 2021. u 20.00 na Velikoj sceni „Ljuba Tadić“

Jelica Zupanc - REČ AUTORKE DRAME

Dramu *Zagreb–Beograd via Sarajevo* napisala sam najbrže, a najteže od svih svojih radova. Mučni paradoks zainatio se u iznenadnom sudaru mirnih meseci i godina, koji su mi inače potrebni za rad, sa grčevitim satima i danima u kojima je drama nastala – u jednom dahu, sa jedinstvenim osećanjem, davnog zgusnutog proleća 1992. godine, u grozničavoj potrebi da zaštitim i zagrlim mladiće koji odlaze u rat ili van zemlje bacajući u žurbi svoje torbe s prozora, tokom krvavog raspada Jugoslavije. Ako njih zaboravimo, sve smo zaboravili. Kako smesta ne prizvati mladog Andrića, čiju stogodišnjicu rođenja te 1992. treba obeležiti, i mladog Crnjanskog, koji se, putujući vozom iz Zagreba za Beograd, vraćaju iz onog rata posle kojeg je Jugoslavija i nastala? Ako smo to zaboravili, sve smo zaboravili. Da li nam iko može pružiti više razumevanja, utehe i nade u opštem haosu, nepoštovanju, nasilju i ličnim nedaćama od dvojice mladih pisaca koji se, početkom 1919. godine, posle krvavog rata, vraćaju životu, novoj državi i sopstvenim očekivanjima – Andrić, sa tek napunjenih 26 godina u oktobru i Crnjanski, sa svojih takođe oktobarskih 25?

Da li bi iko, u sopstvenoj ranjivosti, bolje od njih umeo da predstavi epohe nastajanja i nestajanja, stvaranja i uništavanja, rastevanja i opadanja, cikluse smenjivanja rasula i sklada, jurnjavu svakojakih euforija podjednako pogubnih kao i dnevnih programa istorije? Kako je moguće da oni, u toj svojoj ranjivosti i pod pritiskom nemilosrdnih okolnosti, još otpočinjaju i grandiozno kreativno suparništvo? Kojom to snagom, uprkos svemu, prznica koja je ratovala na onoj drugoj strani – Crnjanski, mobilisan kao građanin Austrougarske, nemilosrdno otvara bolna pitanja povređujući prvenstveno sebe? Kojom snagom onaj drugi, uprkos svemu, čuti o svom revolucionarnom udelu građanina te iste carevine uzdižući se iznad svih pitanja? Divljenje i poštovanje prema njima, nastalo u mojoj mladosti kao razumljivo uvažavanje tada još uvek živih velikana naše književnosti kojima nisam smela ni da pridem, najednom su, tog proleća 1992. godine, svom silinom, nezadrživo grunuli kao materinska nežnost.

Kojom snagom da ih zagrlim? I mada sam već, samo nekoliko godina pre ove, svojom dramom *Crnjanski* ili lako je Andriću (Atelje 212, 1987) nagovestila različitost, ljubav i prijateljstvo, čak i to kreativno suparništvo dvojice pisaca (bez pojavljivanja Andrića, koji je dat samo kao mera, odraz, simbol), novo iskustvo jezivog raspada zemlje zahtevalo je direktno suočavanje s bolnim istinama i novo zajedničko putovanje. Konačno, u svom uzrastu danas, osećam bliskost sa Andrićem i Crnjanskim kao sa životnim saputnicima, onu bliskost koja se podrazumeva, jer zajedničko putovanje još uvek traje. Kako da se pravimo da Jugoslavija nije postojala? Kako da zagrlimo ove mlade ljude danas na sceni?

Gorčin Stojanović – REČ REDITELJA

Mladi čovek viče sa balkona na parter – pun prezira prema onima koji se dole grle sa oficirima vojske protiv koje su do juče ratovali.

Na železničkoj stanici, punoj dima parnih lokomotiva, neki drugi mladi čovek zove trećeg, a potom se nađu u istom kupeu voza bez pravog voznog reda. Iz grada u kojem je nastala neka država koja će se neprestano raspadati – a da se, kako stoje stvari – nikad istinski i do kraja ne rasturi, taj kupe, sa ta dva momka i onim jednim balkonskim bukačem, jednom bečkom gospođicom i jednim lekarom, hita ka prestonici te zemlje stalnog provizorijuma.

Kad u kupe voza koji visi na mostu iznad neke neimenovane reke, stupi četvrti mladi čovek, mornar koji tvrdi da je u taj voz iz Zagreba za Beograd ušao u Sarajevu, što je apsurdno (ali sve je ionako počelo u Sarajevu), počinje nešto na ivici smisla: ovi momci su budući nobelovci, emigranti, režimlje, disidenti – sve odjednom – oni se prepiru o budućnosti, onoj koju su zajednički pravili sanjajući o slobodi, a gle u šta se to već sad izmetnulo?

Ovaj most iznad nigdine, na fonu oslikanog neba, postaje poprište nepodnošljivog sukoba svetonazora.

Železnica je državna stvar i demolirati ovaj kupe, potpuno je logično.

Ali, taj se kupe izmetnuo u salon, u budoar, u kabare. Ona devojka, ustvari je kabaretska pevačica. Onaj mornar zapravo je karakter iz proze jednog momka, Crnjanskog, koji govori reči onog drugog pisca, Andrića. Onaj usnuli ili mrtvi vojnik K, možda je Miroslav K, a možda Jozef K, u svakom slučaju te uniforme sad već nepostojeće carevine tek su odore prošlosti u kojoj su ovi momci nepovratno zarobljeni.

Sanjajući budućnost bez carstava, oni su svoju mladalačku snagu potrošili na iluziju o slobodi u nekoj budućoj kraljevini. Država kao najviše postignuće ljudskog duha, ako je verovati Hegelu? Ili država kao sredstvo legalizovanja korupcije srca, duha i duše?

Sloboda ili smrt?

Ima seoba, smrti nema, lepo kažu poslednje reči velikog romana onog drugog pisca, onog koji neće u fraku primiti najveću književnu nagradu, čiji će iznos dati bibliotekama svoje uže domovine, bibliotekama koje će jednog dana goreti.

I kuda ovim vozom? Vlakom prema jugu? Trans-Europa Express? Downbound Train, kako god okreneš.

Voz za nigde pun talenta.

Kao davno nekad, brzim preko Bosne.

JELICA ZUPANC

Jelica Zupanc je rođena u Ćupriji 1952. godine, pošto se majka tu zatekla na putovanju. Diplomirala je 1975. godine na Fakultetu dramskih umetnosti (Odsek dramaturgije). Ubrzo je počela da radi u Televiziji Beograd kao scenaristkinja televizijskih emisija, dramaturškinja i urednica, da bi svoj radni vek u toj kući završila na mestu odgovorne urednice Redakcije domaćeg dramskog i serijskog programa.

Posebno je bila posvećena dramskom ciklusu „Izuzetne žene 20. veka“ različitih autora (drame o Anici Savić-Rebac, Aleksandri Kolontaj, Nadeždi Petrović, Marini Cvetajevoj, Mileni Jesenskoj, Flori Sends, Almi Maler, Desanki Maksimović, Isidori Sekulić), kao i dramaturgijama dela proznih pisaca.

Izvedene su njene pozorišne drame: *Crnjanski ili lako je Andriću* (Atelje 212, 1987. u režiji Miloša Lazina, štampana uz program; prva verzija štampana u „Sceni“ 1986. godine); *Srbijom uzvodno* (Beogradsko dramsko pozorište, 1989, u režiji Miloša Lazina); *Ognjena kupina* (Teatar Joakim Vujić, Kragujevac, 1997, u režiji ansambla sa dramskim umetnikom Mirkom Babićem, štampana u „Sceni“ 1991; dopunjena verzija u časopisu „Raška“ 1997); *Isidora* (Festival monodrame i pantomime u Zemunu, 1989. u režiji Slobodanke Aleksić, u izvođenju dramske umetnice Mire Banjac); *Gle, Srbi* (Festival monodrame i pantomime u Zemunu, 1990, u režiji Pita Teslića, u izvođenju dramskog umetnika Miodraga Radovanovića).

Po njenom delu snimljene su TV drame: *Učini to svojski* (TV Sarajevo, JRT, 1985, u režiji Miroslava Lekića); *Zagreb–Beograd preko Sarajeva* (TV Beograd, 1992, u režiji Miloša Radovića, štampana u Antologiji TV drame, peta knjiga, 2002); nekoliko drama u režiji Slobodana Radovića: *Isidora* (RTS, 1995), *Naša Engleskinja* (RTS, 1997), *Nedovršena simfonija* (RTS, 1998, pozorišna verzija štampana u ediciji Savremena srpska drama, 1998), *Breg čežnje* (RTS, 2002; pozorišna verzija štampana u „Sceni“, 2002), *Između izgubljenog i neodržanog* (RTS, 2004). Pisala je za TV serije: *Crveno, žuto, zeleno, kreni za decu* (RTS, 1998, u režiji Slobodana Šuljagića); *Najbolje godine* u saradnji sa suprugom, dramskim piscem Miodragom Zupancom (TV Pink, 2003. u režiji Slobodana Šuljagića).

Bavila se i dramaturgijom proznih dela: *Božićna pečenica* Stevana Sremca (RTS 2006); *Rekonvalescenti* Dragiše Vasića (RTS, 2005) obe u režiji Slobodana Radovića; dramske minijature *Smešne i druge priče* (RTS, 2004/5) po delima Sarojana, O’Henrija, Mrožeka, Kortasara, Dragiše Vasića, Hašeka, Singera i dr. u režiji Miška Milojevića.

Za radio je napisala drame: *Zamena* i *Kuća na Kalvariji* u saradnji sa Miodragom

Zupancom (Radio Beograd, 1974) – obe u režiji Bode Markovića; *Nedovršena simfonija* (Radio Beograd, 2002) u režiji Nađe Janjetović.

Objavila je knjige: roman *Kafkine adrese* (Čigoja, 2002); knjiga za decu *Crveno, žuto, zeleno, kreni* (Plato, 2002); roman *Bist du Dragiša Vasić* (Službeni glasnik, 2015). Za svoj umetnički rad dobila je nagrade: „Branislav Nušić“ Udruženja dramskih pisaca Srbije 1985. za dramu *Crnjanski ili lako je Andriću*; „Žensko pero“ magazina Bazar 2002. za roman *Kafkine adrese*; Godišnju nagradu RTS 1995. za TV dramu *Isidora*.

GORČIN STOJANOVIĆ

Diplomirani pozorišni reditelj. Režirao šezdesetak pozorišnih predstava.

Autor četrdesetak scenografija za svoje i predstave drugih reditelja. Režirao u svim medijima.

Režije u JDP: *Draga Jelena Sergejevna* (1989), *Hamlet* (1992), *Majn Kampf* (1993), *Poslednji dani čovečanstva* (1994), *Lulu* (2005), *Gospođica* (2013), *Don Žuan* (2017).